

MIRCEA COȘEA

CRIZA NOASTRĂ CEA DE TOATE ZILELE

Eseuri economice

Copyright © 2013, Editura Pro Universitaria

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin
Editurii Pro Universitaria

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al
Editurii Pro Universitaria

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
COȘEA, MIRCEA

**Criza noastră cea de toate zielele : eseuri
economice / Mircea Coșea. - București : Pro
Universitaria, 2013**

Bibliogr.

ISBN 978-606-647-565-5

338.124.4(498)

Cuvânt înainte

Din 1990 am început să țin un fel de jurnal al economiei românești.

Aproape zilnic am scris eseuri pe care le-am publicat în ziare și reviste de specialitate. La diferite perioade le-am grupat și le-am publicat sub formă de volum.

Cel de față este al cincilea și cuprinde perioada 2011-2012.

Din păcate, este o perioadă în care criza a fost eroul principal, punându-și amprenta pe fiecare zi a existenței noastre. Este explicația titlului pe care l-am dat acestui volum. "Criza noastră cea de toate zilele".

Cu voia Domnului, dacă îmi va da în continuare sănătate și putere, sper ca viitorul volum să-l pot dedica unor vremuri mai bune.

Mircea Coșea

*București,
Decembrie 2012*

Bugete paralele

Orice țară are un buget, adică un bilanț al veniturilor și cheltuielilor. Bugetul poate fi la nivel național, local, al asigurărilor sociale sau pe alte domenii, dar principiul este același, al contributivității prin impozite și taxe.

Și România are astfel de bugete; și în România veniturile bugetare se colectează din impozite și taxe; și în România cheltuielile sunt orientate prin elemente de strategie și politică economică.

Există însă și o deosebire între România și alte țări, ea constă în existența la noi a unor "bugete paralele" cu bugetul național. La fel ca acesta, colectează venituri numai că ele nu rezultă din principiile de impozitare ale codului fiscal ci din principiile a ceea ce am putea numi "codul corupțional", dar pe deplin adoptat la nivelul celor mai înalte structuri ale instituțiilor statului.

Episodul recent al fraudelor descoperite în poliție referitoare la modul de eliberare a permiselor auto este o dovadă. Pentru eliberarea acestor permise se percepea o taxă de cca. 300 euro care funcționa cu rigurozitatea specifică procesului de impozitare. Remarcabil este faptul că această "impozitare privată-paralelă" nu avea nimic în comun cu tradiționala șpagă sau atenție pe care educația noastră balcanică o consideră aproape obligatorie și absolut normală în relația cu ghișeele administrației. Se deosebea radical prin faptul că această colectare de venituri se realiza printr-un sistem constituit pe model de rețea ierarhică ceea ce transforma, de fapt, întreaga instituție a statului într-un instrument de satisfacere nu a unui mizer interes personal al unui sau altui funcționar ci al unui larg grup de "acționari" ai fraudei. Funcționând pe rețea ierarhic constituită, grupul obținea avantajul siguranței și protecției celor mai înalte foruri, fiind apărat de eventuale controale sau alte măsuri coercitive.

Rețeaua permiselor auto, la Pitești sau la București, nu este decât un exemplu. "Impozitarea privată-paralelă" s-a practicat și se practică în continuare în nenumărate domenii cum ar fi diplomele universitare, atestatele de studii, certificate medicale, certificatele de producători, certificatele de revoluționari etc. În toate cazurile asistăm la acest fenomen dramatic de înlocuire a "beneficiarului". Dacă înainte de 1990 beneficiarul acestor practici era o oarecare persoană responsabilă pentru o semnătură sau o ștampilă care primea ca recompensă un cartuș de Kent sau un pachet

de cafea, după 1990 ”beneficiarul” este o structură bine consolidată de șefi și subalterni care colectează venituri în propriul interes.

Trupul instituțional al statului este astfel infestat și subminat din interior ca și cum, să-mi fie scuzată exprimarea, ar fi invadat de viermi intestinali.

Cum sunt utilizate sumele colectate? Evident și pentru consumul personal al membrilor structurii, dar, în primul rând, pentru păstrarea instrumentului de colectare, adică a poziției în sistem. Cum este posibil acest lucru? Numai prin relații de clientelism politic, căci beneficiarii finali ai acestui sistem corupțional de colectare instituționalizată a unor venituri ilegale este sistemul nostru politic.

Desigur, clientelismul politic este vinovat și pentru fraudarea banului public prin contracte discriminatorii și licitații falsificate, dar este o practică mai puțin periculoasă fiind cantonată în zona comercială. Rețelele de colectare prin ”impozitare paralelă” a populației au însă un grad maxim de pericolozitate din punctul de vedere al stabilității statale. Existența ”bugetelor privat-paralel” este preambulul procesului de disoluție a statului.

Cât de credibile pot fi măsurile de austeritate atâta timp cât sunt tolerate aceste structuri antistatale, atâta timp cât există în aceeași țară pentru unii un buget național de austeritate, iar pentru alții un buget clientelar de prosperitate?

12 ianuarie 2011

Jucăm sau ne jucăm?

Anul 2010 a fost anul unor interesante meciuri jucate de multe dintre țările lumii cu recesiunea. Unele meciuri au fost de prima categorie, altele de cea secundă iar unele chiar de maidan. Am văzut scheme ingenioase de apărare ale băncilor centrale, atacuri în viteză ale unor măsuri de reducere a cheltuielilor publice și, uneori, chiar inițiative salvatoare ale mijloacșilor din întreprinderile mici și mijlocii. Am văzut echipe de profesioniști, altele de amatori, echipe cu antrenori emeriți și altele cu antrenori incompetenți, am văzut arbitraje corecte sau mai puțin corecte ale instituțiilor financiare internaționale.

Deși nu la scoruri mari, unele țări au învins recesiunea. Altele au remizat, iar altele au pierdut.

Noi am pierdut.

În stilul nostru caracteristic am explicat înfrângerea prin orice altceva decât prin greșelile noastre tactice, prin lipsa spiritului nostru de echipă și de profesionalism sau prin lipsa noastră de condiție fizică.

Putem găsi o mulțime de explicații și mulți vinovați, dar cred că este neapărat necesar să se abordeze și să se reevalueze conceptul politicilor economice de ieșire din recesiune.

Meciul cu recesiunea ar trebui să înceapă în 2011 printr-o nouă abordare, prin înțelegerea faptului că încă de la începutul anului 2010 nu mai este posibil să se explice recesiunea românească prin efectele crizei financiare și economice internaționale deoarece marea majoritate a țărilor europene, dar și SUA și Asia de sud-est, au intrat în perioadă de relansare economică, reflectată în România prin creșterea comenzilor primite de industria pentru export. Scăderea din 2010 se datorează în primul rând crizei interne românești, atât de natură structurală, instituțională și de management guvernamental. În mod greșit s-a considerat posibilă ieșirea din recesiune numai ca urmare a efectului de antrenare prin care reluarea activității în vest ar determina automat și reluarea activității noastre. Ar mai trebui ca programul de macrostabilizare propus de către FMI să nu fie considerat un panaceu universal, fiind necesară continuarea și completarea sa cu politici proactive. România nu-și poate permite un program dur și prelungit de austeritate fără a atenta la starea generală de existență a națiunii și fără a risca grave contracții sociale. Ar trebui să se înțeleagă că a continua și accentua măsurile de austeritate înseamnă trecerea României pe un cerc concentric și mai îndepărtat de nucleul UE și

o pierdere din ce în ce mai evidentă a potențialului competițional pe piața europeană și internațională.

Cred că fără o schimbare conceptuală a politicilor noastre economice în 2011 doar ne vom juca "de-a meciul cu recesiunea", rămânând pe tușa terenului economiei mondiale.

17 ianuarie 2011

Pâinea noastră cea de toate zilele

O importantă instituție financiară internațională a pus România pe locul întâi în Europa din punctul de vedere al pericolului înfometării. Se spune că în perspectiva, destul de plauzibilă, a unei apropiate crize alimentare internaționale țara noastră nu ar putea evita intrarea rapidă într-o situație extrem de gravă caracterizată prin reducerea consumului alimentar sub limita subzistenței.

O astfel de apreciere ar putea să ne pară dacă nu greșită măcar exagerată știind că România are unul dintre cele mai bune potențiale agricole din Europa și că trecerea de la „grânarul Europei” la „înfometatul Europei” este un parcurs istoric pe care nu avem cum să îl urmăm chiar dacă actuala stare a agriculturii românești nu este una dintre cele mai prospere. Încă din 1970 Comisia Economică ONU pentru Europa aprecia potențialul agricol al României ca fiind capabil să hrănească între 80 și 100 milioane persoane, fapt confirmat recent și de către ministrul agriculturii.

Aprecierea experților străini nu trebuie însă subestimată deoarece ea pleacă de la trei elemente esențiale, imposibil de combătut. Astfel, primul este faptul că la nivel european randamentele la hectar ale recoltelor românești se află pe ultimele locuri, în majoritatea cazurilor chiar pe ultimul loc. Al doilea este faptul că, în medie, România importă peste 50% din alimentele de bază, iar la unele produse chiar între 80-90%. Al treilea element este important deoarece explică natura crizei prognozate, care nu trebuie interpretată ca pe o penurie de produse ci ca pe o dramatică și rapidă creștere a prețurilor acestora.

Teoretic, problema noastră se numește: incapacitatea transformării factorilor de avantaj comparativ în factori de avantaj competitiv, adică degeaba avem unul dintre cele mai importante potențiale agricole din Europa (suprafața și calitatea terenului agricol) dacă nu reușim să utilizăm acest potențial la valoarea lui reală, asigurând satisfacerea deplină a consumului intern ca și un excedent de export.

Cauzele sunt bine cunoscute și nu are rost să insistăm asupra lor. Grav este că deși aceste cauze se cunosc nu există o preocupare prioritară pentru anihilarea lor și transformarea agriculturii românești în unul dintre cele mai importante motoare de relansare a economiei și de pătrundere competitivă pe piața europeană și chiar mondială.

Este, din punctul meu de vedere, cea mai mare greșală de strategie și politică economică faptul că nu se înțelege și nu se acționează în direcția

transformării prognozatei crize alimentare mondiale într-o oportunitate istorică a României de a deveni un important actor al pieței internaționale cu impact pozitiv hotărâtor asupra dezvoltării noastre pe termen lung prin ieșirea definitivă din zona gri a sistemului economic global. Astfel, cu o agricultură la nivelul potențialului său, România ar putea deveni un furnizor la nivel global de produse agricole primare și prelucrate ceea ce i-ar aduce venituri nu numai mari dar și sigure pe termen lung.

Criza mondială alimentară va atribui țărilor producătoare de alimente statutul pe care îl au în prezent țările producătoare de petrol.

România ar putea și ar trebui să beneficieze de faptul că o tonă de grâu va putea avea în viitor valoarea unei tone de petrol.

Deocamdată însă, dacă ne întoarcem la perspectiva înfometării României trebuie să spun că nu o consider un pericol. În România nu s-a murit, nu se moare și nu se va muri de foame dacă nu au existat sau vor exista grave cataclisme naturale. Asta nu înseamnă însă că nu ne paște un pericol. Este pericolul de a mânca pe săturate dar din ce în ce mai prost din punctul de vedere al calității produselor din coșul zilnic alimentar. Cu bani din ce în ce mai puțini, mâncăm din ce în ce mai multă pâine și mai puțină carne, fructe, lactate sau pește.

Dumnezeu ne va da pâinea noastră cea de toate zilele, dar agricultura noastră ar trebui să ne dea laptele și mierea.

27 ianuarie 2011

De la combaterea crizei la gestionarea crizei

Ar trebui să ne întrebăm cum se explică scăderea în 2010 a economiei românești deși a beneficiat de o finanțare de la FMI de aproape 17 miliarde euro.

Pot fi date multiple explicații prin analiza utilizării pe capite și grupe de cheltuieli a sumelor împrumutate. Pot fi date și explicații punctuale cu referire la incapacitatea aplicării corecte al unor măsuri sau chiar prin ilegalități de natură corupțională sau clientelară, dar opinia mea este că a existat un "păcat originar" în perceperea realității românești și în conceptualizarea politicilor promovate.

Viziunea românească asupra crizei a căpătat astfel o notă de "originalitate" care nu numai că ne deosebește de viziunea altor țări, dar a determinat și incapacitatea clară a factorilor decizionali de a înțelege natura și efectele crizei pe care o parcurgem.

Urmărind reacțiile, opiniile și măsurile exprimate sau luate la nivelul guvernului sau al partidelor politice se remarcă, în primul rând, că la noi, prin criză se înțelege o „belea” care ne cade tam-nisam pe cap, un rău provocat exclusiv din exterior dar care are și avantajul că poate fi cea mai comodă explicație internă a tuturor eșecurilor, neîndeplinirilor, greșelilor și întârzierilor manifestate în actul de guvernare.

În al doilea rând, prin criză se înțelege o perioadă în care practica îndopării găștei este permisă în sensul că orice măsură sau politică de creștere a fiscalității poate fi băgată cu forța pe gâtul contribuabilului, în numele demagogicului principiu al solidarității sociale.

În al treilea rând, prin criză se înțelege oportunitatea bine venită de a nu respecta principiile constituționalității și de a refuza onorarea unor drepturi salariale și de pensii obținute pe cale legală.

În al patrulea rând, prin criză se înțelege libertatea de a uita și renunța la promisiunile programelor de guvernare, de a sacrifica fără regrete finanțarea unor priorități naționale, cum ar fi educația sau agricultura, în favoarea unor priorități electorale sau de promovare a imaginii unor miniștri.

În al cincilea rând, prin criză se înțelege anihilarea funcției de instrument de politică economică a bugetului și exacerbarea funcției sale de cont al veniturilor și cheltuielilor statului. În consecință, esența politicii economice a fost prevalent orientată spre reducerea deficitului, dar nu prin